

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی

چکیده

کودک آزاری به حالت بالینی کودکانی (معمولاً زیر سه سال) گفته می شود که یک بار یا به دفعات مورد ضرب و شتم و آزار و شکنجه عمدی افراد بالغی که مسئولیت آنها را برعهده دارند، مثلاً پدر و مادر، قیم و یا والدین رضاعی قرار گیرند. در این سندرم، علاوه بر آزار جسمانی، محرومیت از خوراک و پوشاک، عدم توجه و مراقبت و سرپناه و محرومیت از محبت و عاطفه به طور غیر عمد نیز مطرح است.

اپیدمیولوژی یا همه گیر شناسی کودک آزاری جسمانی در تمام جوامع به چشم می خورد و ارتباطی با ملیت، شأن اجتماعی و تحصیلات ندارد. البته در مشرق زمین، به دلیل باورهای مذهبی مردم و اعتقاد به این که کودک هدیه الهی است، کودک آزاری نسبتاً کمتر دیده می شود.

واژگان کلیدی: کودک آزاری، سندرم کودک کتک خورده، مددکاری اجتماعی

در شماره پیشین دیدگاه قانونگذاران و تاریخچه رسیدگی به این مساله بیان شد. همچنین در باره مبانی فقهی نگاهداری و تربیت اطفال، علل افزایش رفتارهای خشونت آمیز والدین نسبت به کودکان و خلاءهای قانونی موجود در مورد کودک کشی، شیوع رفتارهای پرخطر در خانواده های کم درآمد و ریشه های کودک آزاری مطالبی ارائه شد.

کودک آزاری روی بورس

هر روز کودکان بیشتری مورد آزار و اذیت جسمی و حتی جنسی قرار می گیرند.

مهرداد گرامی - در غیاب قانونی مدون برای جلوگیری از کودک آزاری هر روز "فاطمه"ها، "سامان"ها و علی های بی شماری مورد آزار و اذیت های مختلف قرار می گیرند تا حقوق و سلامت کودکان روز به روز و بیش از پیش نقض شود. حالا سالهاست که رسانه ها مداوم از برگزاری دادگاه هایی خبر می دهند که در آن سه اتهام والدین درباره ضرب و جرح کودکان رسیدگی می شود. اما معمولاً پایان خبرها چندان خوشایند نیست چرا که معمولاً به تبرئه یا نهایتاً تذکری نه چندان جدی به والدین ختم می شود.

حمید مقدم فر، وکیل دادگستری علت این ماجرا را مشکل قانونی می داند و می افزاید: قانون حمایت از حقوق کودکان در موارد بسیاری نیاز به بازنگری دارد. این وکیل دادگستری ادامه می دهد: در این میان یک قشر دیگر از کودکان - مثل کودکان بی سرپرست - به علت عدم نظارت کافی دولت مورد آزار و اذیت های بی شمار دیگری قرار می گیرند. وی تاکید می کند: کودکان با توجه به اینکه قشر آسیب پذیری هستند نیازمند حمایت بیشتری هستند اما این مسئله فقط هم با قانون محقق نمی شود چرا که فرهنگ درستی وجود ندارد، بنابراین ما نیازمند فرهنگ سازی گسترده ای هم هستیم. این وکیل دادگستری معتقد است: در صورتی که به پلیس فعلی امتیازات بیشتری داده شود و آموزش های لازم نیز صورت گیرد نیازی به تشکیل پلیس کودک و ایجاد هزینه های اضافی بر دوش دولت نداریم؛ پلیس فعلی با کسب اطلاعات روانشناسی کودک و بدست آوردن امتیازات بیشتر می تواند در زمینه مسائل کودک اقدامات خوبی انجام دهد، چرا که بحث مهم وجود مرجعی برای حمایت درست از کودکان است.

مقدم فر می گوید: ابتدا باید آموزش های لازم به کودکان برای دفاع از حقوق خود و خانواده های آنان برای تعدی نکردن به حقوق کودکانشان داده شود و بعد از این موارد باید موارد قانونی برای دفاع از حقوق کودک و ایجاد پلیس در این زمینه مطرح شود. در همین زمینه ایسنا هم نظرات یکی از اعضای کمیسیون اجتماعی مجلس را منعکس کرده است: در ارتباط با حقوق کودک و خانواده، ایران عضو کنوانسیون حقوق کودک است و در این زمینه با "یونیسف" هم قراردادی دارد. همین حرف های ثروتی نشانگر اوج مشکل است که یونیسف هم قراردادی با ایران در زمینه حقوق کودک دارد اما آنها هم نمی توانند نقش چشمگیری در جلوگیری از به خطر

انداختن سلامت کودکان ایفا کنند.

موسی الرضا ثروتی البته اعتقاد دارد که باید به مجازات والدین و اطرافیان کودک آزار دیده مبادرت کرد اما: من عقیده ندارم که ما در مورد حقوق کودک نقص قانونی داریم. اتفاقاً قوانین مناسبی هم وجود دارد. این نماینده مجلس با تاکید به اینکه وضع کودکان ایرانی روز به روز بدتر می شود به نکته عجیبی هم اشاره می کند: اوضاع چندان هم بد نیست ما حتی در جلسه ای که با حضور نماینده یونیسف داشتیم از او خواستیم در جهت حمایت از حقوق کودکان عراقی، فلسطینی و افغانستانی هم اقداماتی انجام دهد. در ایران مشکل جدی نداریم؛ البته بد رفتاری با کودکان گاهی مشاهده می شود که مهم ترین عامل این بد رفتاری ها مشکلات اقتصادی جامعه و وجود والدین معتاد است.

ولی دم حق قتل دارد؟!

اما مهم ترین نکته ای که این نماینده مجلس هفتم مطرح می کند بحث قتل کودک به دست پدر است که وی آن را قابل پیگیری می داند و می افزاید: این کار قتل نفس است مگر اینکه این کار تصادفی صورت گرفته باشد. قطعاً اگر به عمد فرزندی توسط پدر و مادر از بین برود، والدین طبق قانون قصاص خواهند شد، ولی در مورد قتل غیر عمد چون ولی دم خود پدر بوده و رضایت دست وی است مجازات شدید نیست. احکام فراوانی در مورد ضرب و شتم یا قتل کودکان توسط والدین آنها وجود دارد که پدر و مادر را به مجازات رسانده اند، ولی اگر باز هم احساس شود که قانون در این زمینه نقص دارد با در میان گذاشتن آن با نمایندگان مجلس آن را پیگیری خواهیم کرد.

نماینده مردم بجنورد در پایان تاکید می کند: اگر نیاز به اصلاحی در قانون باشد مجلس آمادگی این کار را دارد، ولی بیشترین مشکل ما عدم اجرای قانون است و سازمان های مربوط در این راستا کوتاهی می کنند.

ما کجا آنها کجا؟

در قوانین تمام کشورهای پیشرفته، کودک آزاری ماهیت جرمی مستقل را دارد و هر گاه یکی از والدین یا هر دو کودک خود را مورد آزار و اذیت قرار دهند به حکم قانون حضانت از آنها سلب خواهد شد. تکمله ای که به این قانون در این کشورها زده شده است هم جالب است: "... حتی اگر این آزار و اذیت تنها برای تادیب کودک باشد."

در ایران اما ماجرا کمی متفاوت است. روایت آن را از زبان یک کارشناس رسمی دادگستری بشنوید: در قانون مدنی ما به صراحت به پدر و مادر اجازه داده شده است که برای تادیب و تربیت فرزند می توانند او را تنبیه کنند اما متأسفانه قانون ما مصادیق و حد و حدود آن را تعیین نکرده است. شاید بروز این اتفاقات در این چند سال اخیر و کشته شدن کودکان بر اثر آزار و اذیت ها ثمره این نقص قانونی باشد و متأسفانه در دعوی کیفری ما نسبت به این جرم (پس از وقوع آن) به طور جدی توجه نمی شود و اگر مرتکب پدر باشد

از آن جایی که پدر در صورت قتل فرزند تنها به دیه محکوم خواهد شد (که این دیه در بیشتر موارد توسط مادر دریافت نخواهد شد) و در صورت وقوع جرم توسط دیگر اعضا خانواده همچون مادر، دایه، عمو و... با رضایت ولی دم موضوع مرتفع خواهد شد.

بنابراین در کنار تمام موارد فوق نیاز به قوانین مشخص است تا جدای از ماهیت و ارتباط شخص با کودک آسیب دیده و یا به قتل رسیده است بتوان از کمیت اینگونه جرایم کاست. این دور تسلسل اما انگار تا همیشه و هنوز قرار است ادامه داشته باشد تاراهی برای مرتفع کردن آن پیدا نشود.

وضعیت خراب است

بزرگترین مانع در مرتفع کردن مشکل کودک آزاری نبودن آماری جامع از کودکان آزار دیده در کشور است. کودک آزاری به علت زیر پوستی شدن در جامعه و در عین حال رواج یافتن، امکان تهیه آماری جامع را از مسئولانی می‌گیرد که شاید این موضوع چندان هم برایشان مهم نباشد. به علت همین است که معمولا اظهارات جنجال‌برانگیز در این رابطه را باید از زبان مدیرانی شنید که حالا پسوند "سابق" را یدک می‌کشند. یکی از این مدیران دکتر علم الهدایی معاون پیشین بهزیستی است. علم‌الهدایی در گفت‌وگو با سلامت و با بیان اینکه پیش از آنکه بخواهیم به کودک آزاری بپردازیم، باید مفهوم کودک را تعریف کنیم می‌گوید: از دیدگاه یونسکو افراد زیر ۱۸ سال کودک محسوب می‌شوند اما در مفهوم ایرانی کودک به افراد ۲ تا ۴ ساله اطلاق می‌شود.

علم‌الهدایی می‌افزاید: اکثر افرادی هم که مورد اذیت و آزار قرار می‌گیرند در همین رده سنی - یعنی ۲ تا ۱۴ ساله - قرار دارند. بنابراین ما باید کودک آزاری را از دید ایرانی مورد بررسی قرار دهیم. این کارشناس مسایل اجتماعی که پس از استعفا از بهزیستی به استادی دانشگاه اشتغال دارد تصریح می‌کند: در مفهوم جهانی حتی عدم توجه به کودک هم، کودک آزاری به شمار می‌رود. در ایران اما ما فقط به آزار جسمی توجه می‌کنیم. ولی در ادامه با تاکید به پیش رفتن کودک آزاری در ایران به سمت بحران می‌افزاید: در خوشبینانه‌ترین حالت ما می‌توانیم به عنوان نمونه بگوییم از هر ۱۰ کودک ایرانی یکی مورد آزار و اذیت قرار می‌گیرد. < این حرف علم‌الهدایی را دکتر سید هادی معتمدی مدیرکل آسیب‌های اجتماعی سازمان بهزیستی، که حالا او هم یک هفته‌ای است پسوند پیشین را یدک می‌کشد، هم تایید می‌کند. البته معتمدی اضافه بر حرف‌های او می‌گوید: واقعا اگر آمار را از هر ۱۰ کودک ایرانی یک نفر مورد اذیت و آزار قرار می‌گیرد. را بخواهیم بررسی کنیم واقعا به این نتیجه می‌رسیم که خیلی خوشبینانه است واقعا اگر تمام جوانب کودک آزاری را مورد نظر قرار دهیم. قطعا به این نتیجه می‌رسیم که آمار، خیلی از این حرف‌ها بدتر است.

این کارشناس آسیب‌های اجتماعی در ادامه به راه‌اندازی شماره تلفن -۱۲۳- خط تلفن کودک - هم اشاره می‌کند: این خط تلفن با مشکلات بسیار زیاد به خاطر توجه به کودکانی تاسیس شد که مورد آزار و اذیت قرار می‌گرفتند اما می‌خواهیم بگوییم به نظر من کودک

آزاری در ایران به اندازه همسر آزاری بحرانی نیست. معتمدی در پایان تاکید می‌کند: تا به حال تمام تلاش‌ها برای تدوین آماری از وضعیت کودک آزاری در ایران با شکست مواجه شده چون این معضل اجتماعی متأسفانه در خانواده‌ها ریشه دوانده است.

زندگی در پشت سر

این گزارش را در حالی خواندید که در آن فقط صحبت از کلیات آزار و اذیت بود و در آن نتوانستید نکته‌ای یا نشانه‌ای از آزار و اذیت جنسی یا تجاوز به کودکان پیدا کنید. هنوز که هنوز است به علت نبود آمار و همچنین تابو بودن این ماجرا کسی را یارای پیگیری آن نیست. این سوژه هم از آن سوژه‌هایی است که اگر سوالي درباره آن شود بی‌پاسخ می‌ماند چه اینکه نه منبعی درباره آن هست و نه زبانی که بخواهد پرده‌ها را بالا بزند.

(روزنامه سلامت شنبه ۲۴ دی ۱۳۸۴)

قوانین ضعیف در برابر نقض حقوق کودک

بچه‌های بی‌حامي

وحید شریفی - هنجارهای جامعه از بایدها و نبایدهایی که در کنار یکدیگر قرار دارند شکل می‌گیرد. معمولا منشاء اغلب قوانین مدنی نیز از بطن هنجارهای اجتماعی استخراج می‌شوند؛ از این رو حقوق‌دانان معتقدند بهترین قانون، قانونی است که از عرف جامعه به دست آمده باشد. این نوع نگاه به قانون نکته‌ای حائز اهمیت را آشکار می‌کند و آن اینکه قانونگذار باید تصمیمات خود را بر اساس عرف موجود در رفتار مردم اتخاذ کند. این تصمیمات در قالب قوانین مدنی و موضوعه مدون می‌شود و در محاکم قضائی سرلوحه کار قضات قرار می‌گیرد.

برخی از قوانین در حوزه جامعه جنبه جهانی دارد. به سخنی دیگر جامعه جهانی بر اساس منشورهای سازمان ملل و کنوانسیون‌های بین‌المللی به این نتیجه دست یافته است که در مورد فلان موضوع، تمامی کشورهای دنیا از قانونی واحد پیروی کنند.

به طور مثال رعایت حقوق اقلیت، حقوق بشر، حمایت از حقوق زنان و کودکان، بخشی از این اجماع جهانی است؛ گرچه برخی از این قوانین، همچون قوانین مصوب پیرامون حقوق کودکان را نمی‌توان در بسیاری از کشورها مشاهده کرد. در واقع در این باره بسیاری از کشورها قانون خاصی درباره حقوق کودکان ندارند.

کودک و خشونت در خانواده

یک کودک در چارچوب خانه، باید بیشترین احساس امنیت را داشته باشد، چون والدین او و همچنین دیگر افراد خانواده اش باید اولین محافظان او باشند، اما همواره این روند در هر خانواده جاری نیست؛ عوامل متعددی سبب می‌شود تا بسیاری از کودکان در خانواده‌های خود، آزار و اذیت شوند و آزارهای متعدد جسمی و روحی همواره آنان را مورد تهدید قرار دهد.

اما قانون در کشورمان درباره حقوق کودک چه می‌گوید؟ منصور

فتحی - مسئول صدای یاران انجمن حمایت از حقوق کودکان - در این باره می گوید: در سال ۸۱ قانونی ۹ ماده ای در حمایت از حقوق کودکان و نوجوانان تصویب شد که طبق ماده ۷ آن، اقدامات تربیتی در چارچوب ماده ۵۹ قانون مجازات اسلامی مصوب مورخه ۷۰/۹/۷ و ماده ۱۱۷۹ قانون مدنی مورخه ۱۳۱۹/۱/۱۴ از شمول این قانون مستثنی شد. قانون ۵۹ مجازات اسلامی می گوید که اقدامات والدین و اولیای قانونی که به منظور تادیب یا حفاظت انجام شود، جرم محسوب نمی شود، مشروط به اینکه تمامی اقدامات مذکور در حد متعارف تادیب و محافظت باشد.

همچنین ماده ۱۱۷۹ قانون مدنی نیز می گوید که والدین حق تنبیه طفل خود را دارند، اما به استناد این قانون نمی توانند طفل خود را خارج از حدود تادیب تنبیه کنند.

او سپس به تشریح مشکلات این قوانین می پردازد و می گوید: اول اینکه کلمات حق متعارف و تادیب در قانون تعریف نشده است، دوم اینکه اجازه تنبیه به اولیای کودکان داده شده است و متأسفانه برداشت اغلب والدین از کلمه تادیب و حد متعارف، کتک زدن و حتی آزارهای جسمی یا ایجاد محدودیت های شدید است.

یک حقوقدان نیز در این باره می گوید: مسئله اصلی اینجاست که حد تنبیه چه میزان است و چرا به راستی تعیین نشده است؟ و آیا اصولاً تعیین مرز برای آن باتوجه به ویژگی های فرهنگی متفاوت کشوری مانند ایران امکانپذیر خواهد بود؟

دکتر نسرين مهرا با انتقاد از ماده ۷ قانون ۵۹ مجازات اسلامی و ماده ۱۰۹ قانون مدنی، از اقدام به تنبیه کودکان توسط والدین بدون حد و مرز مشخصی، می افزاید: طبق این قوانین تنبیه توسط والدین به منظور تادیب و تربیت طفل در صورتی که متعارف باشد جرم تلقی نمی شود، اما هیچ گاه مشخص نیست که حد تنبیه چه میزان است.

کودکان، خارج از چتر حمایت قانون

استثمار کودکان، بهره کشی، تنبیه روحی و روانی، آزار جنسی و کودک ربایی بخشی از نقض حقوق کودکان در جامعه جهانی و بالطبع جامعه ایران است. آمارهای نیروی انتظامی در سال های اخیر نشان می دهد معضلاتی همچون کودک آزاری و کودک ربایی در ایران افزایش پیدا کرده و قانونگذار باید با حساسیت بیشتری به این موضوع پردازد. به طور مثال، با نگاهی به قوانین کیفری ایران متوجه خواهیم شد که هیچ قانون خاصی در رابطه با کودک آزاری، جنسی و جرم انگاری آن وجود ندارد. از سوی دیگر در کشور هیچ نهادی برای نظارت بر رعایت حقوق کودکان و کنترل و بررسی میزان آن وجود ندارد.

برای اثبات این ادعا باید گفت که در زمینه کودک آزاری کنوانسیون بین المللی بر جرم انگاری خاص در مورد کودک آزاری، تأکید کرده، اما در ایران هنوز قانونی خاص برای آزار جنسی کودکان و حمایت ویژه اندیشیده نشده است. دکتر رزا قراچورلو عضو کمیسیون حقوق بشر کانون وکلا - در این باره می گوید: هیچ نهاد یا سازمان دولتی که مسئولیت حمایت از کودکان آسیب دیده را بر عهده گیرد، وجود ندارد؛ حتی در برخی موارد والدین هم با حقوق

حقیقی و واقعی کودکان خود، آشنایی کامل ندارند و ممکن است کودکان خود را مورد آزار و شکنجه قرار دهند.

مسئول صدای یاران انجمن حمایت از حقوق کودکان نیز در این باره می گوید: قوانین مربوط به جلوگیری از کودک آزاری شفاف نیست. از سوی دیگر، قوانین، ضمانت اجرایی ندارند؛ مثلاً طبق قانون، سوءاستفاده از کودکان در تکدی گری، جرم است، ولی متأسفانه همواره در برخی از چهارراه ها و میادین، کودکان خردسالی را می بینیم که به تنهایی یا در کنار یک بزرگسال مشغول تکدی گری هستند و در حقیقت آنها را به این کار مجبور کرده اند.

فتحی ادامه می دهد: سئوالی که در اینجا مطرح می شود این است که کدام سازمان یا نهادی باید قانون ممنوعیت سوءاستفاده از کودکان را اجرا کند؟

مجازات قانونی، چاره کودک آزاری نیست

محبوبه حسین زاده: باز هم کودک آزاری، این بار نوبت فاطمه ۱۱ ساله است که با دست، پا و لگن شکسته راهی بیمارستان شود. در سالهای اخیر و با گسترش کودک آزاری در کشور، آن هم توسط والدین، هر از چندگاهی نگاهها به سمت کودکانی جلب می شود که در چارچوب خانه ای که باید برایشان آرامش و امنیت داشته باشد با وحشیانه ترین وضع ممکن و به اسم تربیت، تنبیه و شکنجه می شوند.

فاطمه چند روزی که در حال جدال با مرگ هستند، سوژه ای می شوند برای جلب نگاهها به سمت کودکانی که شکنجه گرانشان به دلیل عدم حمایت های قانونی از کودکان، راهی می یابند برای توجیه و فرار از مجازات و دوباره همه چیز فراموش می شود تا کودکی دیگر و کودک آزاری دیگر، اما چاره چیست؟

آملی، حقوقدان، در گفتگو با آفتاب می گوید: طبق قانون مدنی ایران، تنبیه کودکان توسط والدین باید متعارف باشد اما مرز بین متعارف و غیرمتعارف مشخص نشده است. باید این موضوع از لحاظ فرهنگی و اجتماعی مورد بررسی قرار گیرد چون قانون و مجازات کودک آزار، آخرین مرحله در جهت پیشگیری از این موضوع است. وی می افزاید: خشونت در هر بعدی راه حل مناسبی برای پذیرش یک مساله نیست و آنانی که می خواهند از طریق تنبیه فیزیکی و یا روحی و روانی، کودکانشان را به پذیرش یک هنجار مجبور کنند، در این راه موفق نخواهند بود.

آملی توضیح می دهد: از دو طریق می توان هنجارهای اجتماعی را در افراد نهادینه کرد؛ یا از طریق فشار اجتماعی که از طریق جامعه برای ایجاد تعادل در احترام گذاشتن به هنجارهای پذیرفته شده بوجود می آید و یا کنترل اجتماعی از طریق قانون برای ایجاد نظم عمومی. و اما هر جا این قانون متناسب با نیازهای جامعه نباشد، طبعاً ارزش قانون از بین می رود و قانون و هنجارها در تضاد با یکدیگر قرار می گیرند.

وی معتقد است: رشد نامتوازن جامعه باعث شده تعارض عجیبی بین سنت و مدرنیسم بوجود آید که در صورت توسعه صحیح و همه جانبه جامعه، این تعارضات نباید بوجود می آمد. در حالی که

اکنون رشد نامتوازن باعث شده توازن فرهنگی به هم بخورد و فشار اجتماعی که از طریق جامعه ایجاد می شود به جای بوجود آوردن هنجار باعث بوجود آمدن ناهنجاریهای اجتماعی و فرهنگی بشود؛ ناهنجاری های جمعی مثل شیشه شکستن و خراب کردن اتوبوسها بعد از بازی فوتبال و ناهنجاریهای فردی مثل کودک آزاری توسط والدین.

آملی، می افزاید: کنترل اجتماعی موجود هم که از طریق قانون صورت می گیرد و در مواردی در تضاد با حقوق افراد است، باعث شده به جایی برسیم که نافرمانی مدنی بوجود آید و باید این هشدار را جدی بگیریم و نگذاریم این نافرمانی مدنی جنبه جمعی به خود بگیرد.

وی توصیه می کند: باید در برخورد با ناهنجاری های اجتماعی از قبیل کودک آزاری، پیشگیری اولیه را مطرح کنیم و رسانه ملی هم وظیفه دارد تا با فرهنگ سازی از طریق پرداختن به این موضوع، به حل معضل بپردازد و باعث ایجاد توازن فرهنگی متناسب با توسعه جامعه شود. مسلماً وقتی با این قبیل اقدامات، توسعه در رابطه با مسائل انسانی و معنوی را به مرحله ای رساندیم که تبدیل به هنجار جامعه شد، انسانها به طور خاص برای حقوق زنان و کودکان هم احترام قائل خواند شد و شاهد کاهش کودک آزاری و سایر معضلات اجتماعی از این دست خواهیم بود.

عوامل بروز کودک آزاری

علی نیا-طبق گزارش سازمان جهانی بهداشت ۴۰ میلیون کودک یک تا ۴ ساله در جهان در معرض سوء رفتار و غفلت والدین قرار دارند و نیازمند استفاده از خدمات بهداشتی، درمانی و اجتماعی هستند.

با وجود این که در کشور ما نیز پدیده کودک آزاری در برخی مواقع نمود پیدا می کند و برخی از کودکان در طول زندگی خود توسط والدین مورد ضرب و جرح قرار می گیرند و اما تاکنون مطالعه جامع و گسترده ای در این خصوص انجام نشده است، این گفت و گو به این پدیده پرداخته است.

مدیر گروه سلامت روانی، اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی با اشاره به این که تشخیص ندادن سوء رفتار با کودکان، امکان بروز آسیب های اجتماعی در آنان را بیشتر می کند، گفت: با ایجاد حساسیت در تشخیص کودک آزاری می توان از پیامدهای جسمی، روانی و عاطفی این معضل در رشد و سلامت کودکان تا حدود زیادی جلوگیری کرد.

دکتر ربابه بلاغی در تعریف سوء رفتار با کودکان بیان کرد: سوء رفتار با کودکان، به هر گونه رفتار یا انجام ندادن مراقبت از آن ها گفته می شود که در نتیجه آن، کودک توسط اطرافیان خود مورد آزار جسمی، جنسی، بی توجهی و آزار عاطفی قرار می گیرد.

وی افزود: کودک آزاری به صورت سوء رفتار جسمانی نیز ممکن است بروز کند که به طور معمول باعث بروز صدمات عمدی بر بدن یا مسموم کردن او می شود. وی ادامه داد: در مسموم ساختن عمدی کودک، والدین سعی می

کنند هنگام بد خلقی کودک با خوراندن داروهای خواب آور او را خواب کنند که با افزایش مقدار دارو اثرات سمی آن ظاهر می شود و کودک دچار اغما و حتی مرگ می شود.

بلاغی سوء رفتار هیجانی را یکی دیگر از موارد کودک آزاری ذکر کرد و ادامه داد: این نوع رفتار شامل طرد کردن، بی اعتنایی، انتقاد کردن، منزوی ساختن یا ایجاد وحشت در کودکان می شود.

وی افزود: در این نوع سوء رفتار که شایع ترین سوء رفتار بیانی و بد نام کردن کودکان به شمار می رود اعتماد به نفس آن ها دچار خدشه می شود.

وی بیان کرد: کندی رشد روانی اجتماعی و نبود وابستگی طبیعی بین والدین و کودک باعث ناتوانی در درک و پاسخ به نیازهای کودکان می شود. وی ادامه داد: محروم ساختن کودک از غذا، لباس، سرپناه و محبت پدر و مادر موجب صدمه دیدن و مرگ کودک می شود.

مدیر گروه سلامت روانی، اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی استان خاخر نشان کرد: با وجود بالا رفتن سطح آگاهی جامعه و بهبود روش های تربیتی، سوء رفتار با کودکان موجب افزایش آمار مربوط به کودک آزاری شده است.

وی گفت: طبق مطالعاتی که درخصوص سوء رفتار با کودکان در ایران انجام شده، مشخص شده است بیشترین درصد کودک آزاری جسمانی توسط افرادی رخ داده که بی سواد یا بدون شغل بوده اند.

وی عوامل مستعد کننده کودک آزاری جسمانی را تعداد زیاد فرزندان و اعتیاد در خانواده ذکر کرد و گفت: عوامل مستعد کننده سوء رفتار جسمانی در کودکانی که والدین آن ها جوان، الکلیسم و معتاد به مواد مخدر بوده اند بیشتر مشاهده شده است. وی یکی دیگر از عوامل بروز کودک آزاری در اجتماع را انزوای، شلوغی خانواده، تربیت در سطح پایین اجتماعی، استرس، ارتباطات ناکافی با افراد فامیل بیان کرد.

وی ادامه داد: ناسازگاری و خشونت در روابط زناشویی، استفاده نکردن از راه های مناسب برای حل مشکل، صمیمیت اندک در روابط والدین، نبود پدر به دلیل فوت و طلاق از دیگر عوامل به وجود آوردن زمینه کودک آزاری در خانواده هاست.

بلاغی گفت: برگزاری جلسات مشاوره برای زوجین جوان در مورد خصوصیات و والدین باید برای رشد و پرورش فرزندانشان در آینده دارا باشند، ضروری به نظر می رسد.

وی با اشاره به این که ارزیابی رفتار والدین در بیمارستان قبل از تولد نوزاد چگونگی تعامل مادر با کودک شیرخوار و تعداد دفعات ملاقات اطرافیان از نوزاد مدنظر قرار می گیرد گفت: در صورتی که احتمال خطر سوء رفتار جسمانی با کودک وجود داشته باشد مادر برای مدتی در بیمارستان بستری خواهد شد. وی افزود: استفاده از رسانه های گروهی برای آموزش زوج های جوان در مورد خصوصیات و ویژگی های عادی و غیر عادی کودکان، تأسیس و تقویت مراکز مشاوره خانواده و گنجانیدن برنامه های تعلیمات مذهبی در رسانه های گروهی از جمله اقدامات مؤثر پیشگیرانه برای کودک است.

کودک آزاری والدین

سمیه صیادی فر- اگر دلیل خاصی مبنی بر مورد آزار قرار گرفتن کودک خود ندارید، انجام آزمایشات مربوطه را ضروری بدانید. ممکن است کودک شما ترسیده باشد. به تغییرات و نشانه‌های زیر توجه کنید:

- نشانه‌های آزار جسمی:

هر گونه جراحی (کوفتگی و کبودی پوست، سوختگی، شکستگی، هر گونه جراحی مربوط به سر و شکم) که کودک در مورد آن توضیحی نمی‌دهد.

- بعضی از نشانه‌های آزار جنسی:

رفتارهای ناشی از ترس (کابوس، افسردگی، ترس‌های غیر معمول، تلاش برای فرار کردن) دردهای شکمی، شب‌ادراری، خونریزی.

- نشانه‌های آزار عاطفی:

تغییر ناگهانی در سطح اعتماد به نفس، معده درد و یا سردردهایی بدون علت مشخص پزشکی، ترس‌های غیرنرمال، افزایش کابوس‌ها و تلاش برای فرار.

- نشانه‌های بی‌توجهی عاطفی و غفلت از کودکان:

به دست آوردن وزن به صورت بسیار ناموفق به خصوص در نوزادان، اشتیهای سیری‌ناپذیر برای رفتارهای محبت‌آمیز.

علل ایجاد

آزار و اذیت در بسیاری از خانواده‌ها پنهان داشته می‌شود. کودک آزاری اغلب در خانواده‌هایی اتفاق می‌افتد که از نظر اجتماعی بسیار منزوی بوده، دوستی نداشته و با دیگران نیز ارتباطی ندارند.

والدینی که در دوران کودکی مورد آزار و اذیت قرار گرفته‌اند بیشتر امکان دارد کودکان خود را مورد آزار قرار دهند. استفاده از مخدرات و دارو می‌تواند شمار کودک آزاری را افزایش دهد. والدینی که بیش از حد انتقاد می‌کنند، در روش‌های تربیتی و رعایت نظم بسیار خشن هستند، آنهایی که برای کودکانشان خیلی کم یا زیاد ابراز نگرانی می‌کنند و یا استرس بسیار زیادی دارند ممکن است در شمار والدین کودک آزار نیز قرار داشته باشند.

والدین کودک آزار اغلب قصد صدمه زدن به کودکان خود را ندارند. معمولاً آنها در هنگام عصبانیت کودکان خود را مورد ضرب و شتم قرار می‌دهند. اینچنین والدینی نیاز به کمک حرفه‌ای روان‌شناسی دارند.

چگونگی مقابله

اگر حدس می‌زنید که کودکی تحت آزار و اذیت قرار دارد با پزشک اطفال و مرکز حمایت از کودکان تماس گرفته و از آنها کمک بخواهید. پزشکان از نظر اخلاقی ملزم هستند، هرگونه نشانه‌های آزار کودکان و یا غفلت و بی‌توجهی نسبت به آنها را گزارش دهند. حتی ممکن است در صورت لزوم شما را به درمانگران دیگری معرفی کنند تا هرگونه اطلاعات مورد نیاز برای بررسی‌ها، جمع‌آوری شود. پزشکان حتی اگر لازم باشد، در دادگاه برای کسب حمایت برای کودکان، شهادت داده و در صورتی که گمان کنند

ممکن است کودکان تحت آزار جنسی قرار گیرند، دادخواست جنایی تنظیم خواهند کرد.

هر اقدامی که طبیعتی آزار دهنده دارد باید فوراً گزارش شده و برای رفع آن کمک گرفته شود. تأخیر در گزارش، شانس کودکان را برای بهبودی کامل کاهش می‌دهد. اغلب اوقات کودکی که با او بدرفتاری شده و یا مورد آزار قرار گرفته، افسرده شده و رفتارهای خشونت‌آمیز، گوشه‌گیری و یا خودکشی از او سر خواهد زد.

وقتی این کودکان بزرگ می‌شوند به مخدرات و دارو روی می‌آورند و تلاش می‌کنند به صورتی فرار کنند و یا این که آزار، اذیت و آسیبی که از سوی دیگران دیده‌اند، انکار نمایند. تحمل آزار در دوران کودکی ممکن است در بزرگسالی به خودکشی و افسردگی منجر شود. اگر کودکی تحت آزار شدید قرار دارد، شاید شما تنها کسی باشید که می‌توانید به او کمک کنید. در گزارش و اعلام این آزار به افراد ذی‌صلاح درنگ نکنید.

بی‌توجهی و تکذیب مشکلات، تنها اوضاع را وخیم‌تر می‌کند. با این کار شانس کودکان را برای بهبود کامل به شدت کاهش می‌دهید. در بیشتر اوقات، کودکانی که تحت آزار و یا بی‌توجهی قرار می‌گیرند، جراحات و صدمه‌های عاطفی‌شان بسیار شدیدتر از جراحات جسمی‌شان است. کودکانی که با آنها بدرفتاری شود بیشتر خودکشی کرده و یا افسرده می‌شوند.

از طریق برقراری ارتباط نزدیک با این کودکان، می‌توان به میزان جراحات‌های وارده از نظر عاطفی و جسمی پی برد. بزرگسالانی که در کودکی تحت آزار قرار داشته‌اند، با مشکلات بیشتری مواجهند و رفتارهای پرخطر در آنها بیشتر وجود دارد.

اگر شما حدس می‌زنید که کودکی به نوعی تحت آزار قرار دارد باید:

- کودک را به محلی امن و آرام ببرید.

- اطلاعاتی دقیق از چگونگی آزارهایی که به او رسیده کسب کنید.

- آرام باشید و کودک را عصبانی نکنید.

- برای این که کودک آزارهایی که دیده آشکار کند، به او اطمینان قلبی بدهید تا باورتان کرده و تمامی اتفاقات را صادقانه بیان کند.

- به کودک بگویید به او کمک می‌کنید و از دیگران نیز برایش کمک خواهید گرفت.

- تمامی اطلاعاتی که به دست آورده‌اید، یادداشت کنید.

- فوراً به مقامات مسئول در این زمینه گزارش دهید.

منبع:

<http://cms.psychologytoday.com>